

ՏԱՄՆ ԵՒ ԶՈՐՐՈՐԳ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարեկանը 6 ռուբլի:
Առանձին համարները 7 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանից խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցէն. ТИФЛИСЬ. Редакция «МШАКЪ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Ցայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լիզուով:

Ցայտարարութիւնները համար վճարում են
կարգաւարտի բառին 2 կոպէկ:

ՄՇԱԿ

ԴՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԿԻՐ

ԱՌԱՋԻՆԿԱՅ 1887 ԹԻՒՆ

Կը հրատարակվի Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրոպագանդով: Մենք կը ստանանք սեփական
ՀԵՌԱՅԻՆՆԵՐ:
«ՄՇԱԿ» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, կէս տարեկանը 6 ռուբլի:
Գրվել «ՄՇԱԿ» կարելի է ԽՐԴԱՅԻՆԱՅԻՆ (Բարձրագոյն և Բարձրագոյն փողոցներին ան-
կիւնում, Թամարաշվիլի տանը):
Կայսերութեան ուրիշ քաղաքներէն «ՄՇԱԿ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետեւեալ հաս-
ցէով. ТИФЛИСЬ. Редакция газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du jour-
nal arménien «MSCHAK».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. «Մշակ» խմբագիր և
երկու թղթակիցները գործը. Մեր երկրի անայլին
արդիւնաբերութեան ուսումնասիրութիւնը. Ներքին
լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կոստ Բէյրութ.
Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱՅԻՆՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱ-
ՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Թիւր-
քիայից.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«Մշակ» ԽՐԴԱՅԻՆ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ԹՂԹԱԿԻԿՆԵՐԻ
ԳՈՐԾԸ

Նոյեմբերի 8-ին Թիֆլիսի զատաւանական
պալատում քննարկեալ «Մշակ» խմբագիր, Գրիգոր
Արծրունու և այլ լրագրի երկու թղթակիցներին.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԿԻԱՅԻՆ

Կ. Պոլիս, 30 հոկտեմբեր

Անձրեւ, քամի, իրարու յարկադրեցին իրարու ամ-
բող մի շարքով է լինել և այժմ դեղեցիկ օրեր:
Անանային տեղեկ անկման հետ կը դատարկին
վտարի փոխանցները, Մարտիայի կղզիները, և
կեանքը կը կեդրոնանայ ի Բերա և ի Ստորին-
վտարի: Այսուհետեւ ամիսը միասին կը մինչև
մայիս:

Ինչպէս պիտի անցնէր վեց ամիսներն, ապրե-
լու ինչ ծրագիր ունենէ: Իբր աշխարհաբաղդացի
կարենանք թերեւս փոքր ինչ լաւ ժամանակ անց-
նել: Թատերական երկու խումբեր վարձած են
Բերայի երկու թատրոններն ուր պիտի ներ-
կայանան դրամները, կառակերպութիւններ և օրե-
րէթերն, ամիսը փրկանքներ:

Ի հարկէ ոչինչ պիտի ունենանք հայերէն: Հստ
չստ գտնէ օր մը մի ինքնուրիշ ներկայացում
ընկերութեան: Պօլսոյ ներքին կազմակերպութիւնը,
մեր անտարբերութիւնը, մի քիչ դրամական անձ-
կութիւն, և շատ ազահութիւն զգում միասին չեն
թողարկել մեզ լսել մի թատերաբեմի վրայ հա-
յերէն չեղանք:

Եւ սակայն Յոյները կարող կը լինին յաղթել
այդ դժուարութիւններու. եթէ ոչ միշտ այլ գէթ
երկու երեք տարին մի անգամ կը յաջողին նորա-
ամբողջ մի ձանձու յաղթանակ լիզուաւ. ներկայա-
ցումներ տալ: Անոնց երախտները մէջ արեւը ա-
ւելի արագ շրջան կընէ:

Իսկ մեր «յոյն ու լոյսը» պէտք է սպասենք
այս տարի ևս պարահանդէսներէ: Չարմանակ
հաստատամտութիւն Պօլսոյ Հայոց համաբ. ասն
78 թուականէն ի վեր ամէն տարի անխափան կը

Մեծ-Ղարաբաղի գիւղի բնակիչները փաշա Եղի-
գործի և Ասատուր Դարբասիով գործը, որոնք
մեղադրվում էին Ղարաբաղի նախկին անտա-
նապետ Ալեքսանդր Կորգանովի դէմ, 1879 թվին
«Մշակ» լրագրի էջերում վերադարձ և անպատ-
ուղ յօդուածներ տպագրելու: Պաշտոնաւ նախա-
դասում էր Ֆրանցիկ անդամներ էին Բակալօ և
Մալխոյանի (որ գործի ղեկուցանող էր), մեղա-
դրում էր պրօկուրօրի օգնական Սիմեոն: Մեղա-
դրութիւններն պաշտպանում էր երգիւհալ հաւա-
տարմաստար Անեքեբեմ Արծրունի: Գործի սկզբում
պաշտպանը ներկայացրեց պաշտպանի մի քանի
պաշտօնական զօկուածներ, որոնք վերաբերվում
էին նախկին անտառապետ Կորգանովի գործու-
նէութեանը նրա ծառայութեան ժամանակ, և ո-
րոնք ցոյց էին տալիս թէ ինչ կարծիք ունէին
Կորգանովի և ծառայութեան մէջ նրա արած զեղ-
ծումներին մասին նոյն իսկ նրա մեծաւորները դեռ:

տարբեր ձմրան մէկ երկու պարահանդէսներ, և
երբեմն ալ—իբր միջոցէս—ամբողջ պարահանդէս
մը: Խորաբանի պարահանդէս կարողանալ միջին
հաշուով 8,000 ռուբլի, և 78 թուականէն մինչև
ցարդ հաւաքուած է աւելի քան 200,000 ռուբլի
— ի նպատակ դատարարութեան:

Բայց որքան ալ հաստատամտ լինէր բայց և
այնպէս յոգնութեան նշանները կը տեսնուին
հետզհետէ: Նոյն Բերա, նոյն սրահներն են, նոյն
պարողը ու պարուհի, այլ որքան չիջեալիս:
Անտառապետը, անցեալին յիշատակը միայն փայլ
ու փառք կուտան այդ պարահանդէսներում:
Պիտի ունենանք այս տարի ևս երկու պարա-
հանդէս: Մին—աւանդակաւոր, անխափառ, սթէ-
ր և օթիւրը—Միացեալ-ընկերութեանց պարահան-
դէսը: Միւսը, հետևողը, զիպոսածականը, «Ազ-
գանուէր Հայունեաց»-ը:

Արագաշարժ, շատ արագաշարժ եղան մեր
տիկնաք ու օրիորդը: Մի ամիս է արդէն տուած
են իրենց վիհախնդր, կանխելով Միացեալները:
Չեւանարկած են կարգադրութիւններու փոփոխութիւն
համար:

Այդքան ջանք, այդքան եռանդ չեն կարող չը
յարուցանել հակառակորդներ և արդէն կը պատ-
րաստուի խուլ ճակատամարտ մը ընդդէմ «Ազգա-
նուէր»-ի: Այդ ճակատամարտի ընդհանուր սպա-
րապետն է—և միանգամայն միակ զինուորն առ-
այժմ—Նորեան Էֆենդի: Այդ սպարապետը փո-
խանակ սուրբ կը շողացնէ երբեմն այնպիսի սուր
խօսքեր որ կը ցնցեն մեր բոլոր ջիւղերն ի ծիծաղ:
Խօսքեր որ կը ցնցեն մեր բոլոր ջիւղերն ի ծիծաղ:
Ներ, ոչք շատ անգամ յաղթանակի դրաւական
են:

Այդ Ազգանուէրներն, ըստ Նորեան Էֆենդիի,
Լուիզ—Միշկներու մրցակիցներ են: Մեր այս տիկ-
նաք ու օրիորդը փոխանակ իրենց տուած խնամ-
քու և իրենց շրթերը լուսով, ինչոր պէտք է լինի,
կըսէ, հայ կնոջ պարտքն ու պաշտօնը կը թափա-
ռէն փողոցէ փողոց և ժողովներ կընեն: Ինչու,
որպէս զի հեռաւոր գիւղերու մէջ ցորենը հնձող,

1879 և 1880 թվերին, և իսկապէս այդ պաշտո-
նական գրադրութեան հետեւանքն էր որ Կորգա-
նով ստիպվեցաւ հրաժարական տալ իր պաշտօնից
և այլ ևս երբէք չընդունվեցաւ ծառայութեան
մէջ: Նախագահը, պաշտպան պ. Արծրունու խըն-
դիքով, հարց առաջարկեց երկու մեղադրվածնե-
րին, Եղիգործի և Դարբասիովին, արդեօք բացի
«Մշակ» մէջ յօդուածներ գրելուց, Ղարաբաղի
ընտանիքներ կողմից ուղղված են որ և է ժամա-
նակ դանդաղներ բարձր կառավարութեանը Կոր-
գանովի արարածներին դէմ և երկու մեղադր-
վածներն էլ ստորագրած են այդ տեսակի դան-
դաղներ: Երկուսն էլ պատասխանեցին որ շատ
լաւ յիշում են որ ամբողջ զեղը քանի մի ան-
գամ Կորգանովի մասին դանդաղներ է տուել
թէ հաճախագիտի և թէ պետական կառուածների
կառավարչի անուշով և մեղադրվածներից մին,
Դարբասիով, աւելացրեց թէ ինքն էլ ուրիշների
թուով դանդաղը ստորագրել է, իսկ Եղիգոր-
ծի չէ յիշում թէ այդ դանդաղները ինքն ստորա-
գրած լինէր: Պաշտպանի ներկայացրած զօկուածնե-
րին ընթերցանութիւնից յետոյ, պրօկուրօրը յայտ-
նեց որ «Մշակ» յօդուածները կարող էին դիֆա-
մացիա համարվել Կորգանովի դէմ, եթէ մեղադր-
վածները բաւականապէս միայն այն զօկուածնե-
րներ ներկայացնելով, որոնք գործի մէջ արդէն
կային, բայց նոր ներկայացրած երեք զօկուածնե-
րներ, թէ և «Մշակ» մէջ տպված յօդուածների
բոլոր կէտերը չեն ապացուցանում, սակայն այն-
պիսի կատարելապէս պատկեր են ներկայացնում Կոր-
գանովի, որպէս պետական ծառայողի անձնաւո-
րութեան մասին, որ «Մշակ» մէջ նրա մասին
տպված յօդուածները կարելի է ընդհանրապէս ա-
պացուցված համարել և պրօկուրօրը վերջացրեց
իր խօսքը կարծիք յայտնելով որ երեք մեղադր-
վածներն էլ պէտք է արդարացրած լինեն: Պաշտ-
պան Անեքեբեմ Արծրունի իր ձառի մէջ տպա-

կովը կիող աղջիկներն ստիպեցան աւափանկայ
և քաղել, աւափանկայ կերակուր ուտել: Այդ պա-
կաս էր: Եւ այդ հանրմիները կըսէ—ըսողը միշտ
Նորեան Էֆենդին է—չեն տեսներ Պօլիս իրենց
աչքերուն ներքեւ նողկալի տեսարաններ: Հայ աղ-
ջիկները կը վաճառուին մի քանի ոսկւոյ, վաւն
զի անօթի են, և կը խրկուին յիշգրտու և այ-
լու:

Այսու հանդերձ պարահանդէսը պիտի տարբեր:

Միասին պարահանդէսներու, որը վարդի չափ
իսկ չեն ունենար կեանք, մեր մնացուն զբօսանքն,
որ միանգամայն է մեր ներշնչարանն, երաժշտու-
թիւնն է և դաշնամուրը: Եւ թէպէտ երաժշտու-
թիւնն ու դաշնամուրը պահպանեալ «կոսմոպո-
լիթ» են, բայց և այնպէս հեղա է մեզ երբեմն
ինչպէս ու տիկնայ հայ արուեստաւորի նուազներու-
վը: Եւ ունենք հայ արուեստագէտներ:

Պարագլուխն է ամենուրեք պ. Տիգրան Զուհանու,
առաջինն ի թուրքիս որ տեղական «արիա»-ներն,
արեւելեան ոգին, զգեստաւորեց եւրօպական շղար-
շով: Տեղական համոհոտով նորա օքսթիթներն ա-
մէն նուազապէս չրթերու վրայ են: Բայց Հայ մա-
նիթ րօ-ին առաջին և պատասխանաբար գործն
է Արշակ Բ-ի օքսթերն, որ առիւդից թատրօնի
և միջոցներու տակաւին կը մնայ չը ներկայա-
ւած: Բայց Արշակի բացումը ծանօթ է ամենուրեք:
Ցայտարարութեան վերաբերած դաշնակի համար այդ
բացումը, «Ուլմիլա» անուն ներքեւ, պ. Արգար
տարած է Թիֆլիզ:

Թիֆլիս, ինչ կուղէք ըսեք, կախարդիչ անուն
մէջ Պօլսոյ գեղարուեստի աշակերտաց համար, և
իրենց փառասիրութիւնն է շահել Թիֆլիսի քուէ-
ներն: Երկուստար Պօլսոյի արուեստագէտները
չեն գոհանար Պօլիսով և իրենց աչքերը կը յառն-
են Կովկաս: Մեղադրելի են—Ո՛հ: Հայոց մտքի եր-
կու կեդրոնները միասնաբար հաղիւ կարող են գէթ
բարոյապէս քաջալերել նորածին տաղանդները:
Նորածին տաղանդ մէջ երաժշտութեան համար
պ. Ստրէնհան: Ճարտար դաշնակահար, սիրող ու

ցոյցներ բերեց որ Կորգանով ինքն իրան արդար
չէր զգում, որովհետեւ օգուտ չը քաղեց օրէնքից
նրան, որպէս պաշտօնակցի, տուած իրաւունքից
վկաներ ներկայացնել պաշտպան, յայտնելով որ
Դարբասիովի ամբողջ ազգաբնակչութիւնը իրան
թշնամի է: Այդպիսով Կորգանով խոստովանեց իր
մեղաւորութիւնը և անհրաժեշտութեան մէջ զրեց
հակառակ կողմը դուրսը ապացուցեց ընդհու-
ր արած զեղծումները մասին: Եւ մինչև որ «Մշ-
ակ» մէջ նրա դէմ յօդուածներ էին տպվում,
դրա հետ միաժամանակ կառավարութեան անձինք
նրա մասին արդէն պաշտօնական գրադրութիւն
ունէին, որից երկուսն է թէ նրա մեծաւորները
մասամբ արած ընթերցաններ, մասամբ ազգաբնա-
կութեան դանդաղներին հիման վրա, վաղուց է ար-
դէն համարում էին Կորգանովին մի իրաւագանց
պաշտօնակց, որին պէտք է նախ տեղափոխել
իր տեղից և ապա իսպառ. հետագանք ծառայու-
թիւնից: Պաշտոն երկու կողմի վիճաբանութիւն-
ները լսելուց յետոյ, որոնք անհրաժեշտ էին մի-
միւր լրացնում էին, հետագա խորհրդակցելու և մի
կէս ժամից յետոյ դուրս բերեց «Մշակ» խմբա-
գիր, Գրիգոր Արծրունու, և այդ լրագրի թղթա-
կիցներին փաշա Եղիգործի և Ասատուր Դարբա-
սիով համար,—մի արդարացնող վճիռ:

ՄԵՐ ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒՆ ԱՌԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒ
ՍՈՒՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Մեր երկրի տնտեսական դրութեան ուսումնա-
սիրութեան գործում անայլին արդիւնաբերու-
թեան հետազոտութեան խնդիրն էլ, թէ և գոյց
քիչ ուշ, սկսում է առանձնապէս ուշադրութիւն
գրաւել, թէ ժամուրը, թէ առանձին հաստա-
տութիւններ, թէ մասնագէտներ, և թէ վերջա-
պէս Թիֆլիսի մի քանի զի տնակաւն ընկերու-
թիւններ կանգ են առնում այդ կէտի վրա: Իբրեւ

մշակող բանաստեղծութեան, պ. Ստրէնհան բա-
ւական ախորժակի երեկոյթներ տուաւ մեզ իւր
նոք թիւնն և րօ-ի: Նորա absence (բացակա-
յութիւն... հայերէնեաց նորա invocation յուգե-
ցին մեր սրտերը:

Եթէ ուղէք դուք ևս կրնաք փորձել այդ նուազ-
ներն, ու ձեր տպաւորութիւններն փոխադարձ մեզ
հաղորդել: Մտաւոր համերաշխութեան կապ մը
աւելի կունենանք: Կարծեմ կարելի պիտի լինի
զանեկ պ. Ստրէնհանի գործերն ի Թիֆլիզ պ.
Ստրանանհանի մօտ: Միթէ պէտք է որ ամենուրեք
ուշադրութիւնը միայն ազգային ժողովը դրաւէ:

Երաժշտութեան հետ քիչ շատ թուի կառնու
նաւ մեր նորածին վիպասանութիւնն ալ: Անխորժ
տիկնայ Տիգրանի նոր վեպն անշուշտ պիտի լինի այս
ձմրան մեր դրական պատահարը:

«ԱՐԱՔԱՍԻ» կամ «ԱՐԱՔԱՍԻ» այս է տիկին
Տիգրանի նոր վեպն, որը տպագրութիւնը կաւար-
տի այս շաբաթ: Ինչ որ հաղորդեցին ինձ այդ
վեպի մասին կրնամ անտի հետեցնել թէ պ. Վեօի
քննադատութիւններն պէտք է օգտուած լինի վի-
պասանը: Աւելի պարզ, աւելի մեղմ, կամ ճիշտ
ըսելով, աւելի մարդկային կը համարուի Պօլսա-
կան բարուց այդ վեպը:

Չեմ կարգաւարտ դեռ այդ վեպը բայց կարծեմ
թէ դարձեալ ի հանդէս կածէ Պօլսոյ բարեբաւ
ապականեալ շաբթ: Զարթոնակ մի տրամաբան
է տիկին Տիգրան: Իւր վեպերուն մէջ կաշխատի
նկարել մեր կեանքի տեղը կողմերն, կուղէ ցոյց
տալ թէ ընդհանրական տեղեկութիւններ են, բայց
երբ օր մը հրատարակեց «Արեւել» «Մշակ» յօ-
դուածն Պօլսոյ Հայոց մասին, բարեբաւեալ Տիկին
«վրէժ, վրէժ» գոչեց և կուրծք Տիգրան
նեանի բազկին կը մանրէ ամէն ուրեք բողբոջ-
լու ընդդէմ «Մշակ»:

Բայց կիւրքը տրամաբան չը գիտէր, այդ պատ-
ճառաւ թերեւս արդարացնել տիկին Տիգրան «զի
ոչ գիտէ ինչ գործէ»: Այդ կիրքն է որ իսկ մը
յօդուածագրութեան մոռցնել կուտայ, ի Պօլիս,

վորձ այդպիսի հետազոտութեան, մասնաւոր իրա-
րոյ կը անել Տեխնիկական, Գիւղատնտեսական և
Աշխարհագրական ընկերութիւններ խառն ժողո-
վը, որի մասին անցեալ անգամ հաղորդեցինք, և
որը զբաղվեցաւ Կովկասի անալիզի արդիւնաբե-
րութեան հարցով: Պէտք է խոստովանել, որ մեր
գրականութեան մէջ այդ կարեւոր հարցի մասին
ամիսի և ծանրակշիռ աշխատութիւններ և հետա-
զոտութիւններ չը կան, թէ և մեր պարբերական
հրատարակութիւններէն այդ մասը, որը միշտ աշ-
խատել է ուսումնասիրել մեր երկրի տնտեսական
կեանքը, չարժանապարհ տեղեկութիւններ է հա-
ւաքել այդ մասին: Տեսլան արդիւնաբերութեան
մասին ամիսի աշխատութիւններ չը կան և վրաց
գրականութեան մէջ: Այդ կողմից շատ աղքատ է
և տեղական ուսումնասիրութիւնները, որը շատ թոյլ է
եղել միշտ երկրի տնտեսական դրութիւնը ուսում-
նասիրելու մէջ: Ուշադրութեան արժանի են միայն
այն տեղեկութիւնները, որոնք գտնուում են «Կու-
թեր Անդրկովկասի պետական գիւղացիների տըն-
տեսական կեանքի ուսումնասիրութեան համար»
հետազոտութիւնների մէջ: Այդ պատճառով հար-
կաւոր է ուշադրութիւն դարձնել յիշեալ ընկերու-
թիւնների խառն ժողովի վրա, որին պ. Գինգել-
շտետ ներկայացրեց մեր երկրի անալիզի արդիւնա-
բերութեան հարցին վերաբերեալ մի գեղեցիկ և
Ժողովին ներկայ էին շատ անդամներ: Հարցը
այնքան հետաքրքրական էր, որ հաւաքված էին և
բաղմամբ հիւրեր:

Ռուսաստանում անալիզի արդիւնաբերութեան
ուսումնասիրութեան համար յատկապէս հիմնված
է մի յանձնաժողով Առևտրի և Մանուֆակտուրի
Ժողովի մէջ, և որը ան 12 տարի է իրան
նստելով է այդ կարեւոր հարցին: Այդ յանձնաժո-
ղովի նախագահը, գլխավոր մի առանձին գրու-
թեամբ Տեխնիկական ընկերութեանը, խնդրում է
տարածել յանձնաժողովի աշխատութիւնները, ո-
րոնք արդէն 15 միջադէպ հատրներ են կաղ-
մում, և նպատակ յանձնաժողովին թէ տեղեկու-
թիւններ հաղորդելով Կովկասի անալիզի արդիւնա-
բերութեան մասին, և թէ մասնաւոր անելով այն
միջոցների վրա, որոնք յարմար կը լինեն այդ
արդիւնաբերութիւնը ծաղկեցնելու: Համար: Ան-
այդ հրաւերի առիթով Գինգելշտետ կաղմը է իր
գեղեցիկութիւնը: Գեղեցիկութիւնը էր թէ յի-
շեալ յանձնաժողովի աշխատութիւններին, թէ Կով-

կասի անալիզի արդիւնաբերութեան այժմեան դը-
րութեանը, և թէ այն միջոցներին, որոնք հարկա-
ւոր են տնտեսութեան այդ ճիւղը զարգացնելու
համար: Տեսլան արդիւնաբերութիւնը առանձին
նշանակութիւն ունի մեր ժողովրդեան տնտեսա-
կան բարեկեցութեան համար: Մեր երկրի բնական
և կլիմայական պայմանները այդպիսի ուղղութիւն
նշանակութիւնը կարելի կը լինի աւելի սերտ կապել
մեր գիւղացուն իր հողի հետ, մասնաւոր ուր միջ-
մէջ դուռ չը կայ դրածարանական արդիւնաբերու-
թիւն: Կովկասի մի քանի տեղերում, որտեղ հո-
ղագորութիւնը չէ ապահովացնում գեղջկա-
կեանքը, նա ստիպված է թողնել գիւղը, և հեռու
տեղեր գնալով պարապել զանազան գործերով:—
այդ հանգամանքում անալիզի արդիւնաբերութիւնը
ամենակարճ ճանապարհ է գիւղացուն այդպիսի
թախառական—յնասակար պարագայութիւնից ազա-
տելու համար: Տեսլան արդիւնաբերութեան ոգե-
տակարութեան վրա խօսելուց յետոյ, գեղեցիկ և
զանազան այն հարցին, թէ ինչ դրութեան մէջ է
այժմ այդ գործը Ռուսաստանում: Յիշեալ յան-
նաժողովը կաղմը և հրատարակել է մի պիւր օգ-
րւած, թէ ինչպէս պէտք է ուսումնասիրել տնա-
լիւն արդիւնաբերութիւնը: հրատարակված են դա-
նադար ձեռնարկ և նաև ժողովրդի համար *):
Յանձնաժողովը ունի իր գործառնական Ռուսաս-
տանի զանազան կողմերում, որոնք զբաղման
լու վարձատրութեամբ ուսումնասիրում են տե-
ղական անալիզի արդիւնաբերութիւնները: Արդէն
ուսումնասիրված է Մոսկվայի, Սիբիրի, Նովո-
ռուսի, Նիժնեգորոյի, Տուլի, Չերնիգովի և ուրիշ
շատ նախադիմեր անալիզի արդիւնաբերութիւննե-
րը և հաւաքած շատ թանգաղկուն տեղեկութիւններ:
Անցնելով մեր երկրի անալիզի արդիւնաբերութեան
հարցին, գեղեցիկ և հաղորդել իր հաւաքած
տեղեկութիւնները այդ մասին: Այդ տեղեկութիւն-
ները հաւաքած և դուրս էին բերած գլխաւորա-
պէս «Կութեր Անդրկովկասի պետական գիւղացի-

*) Լաւ կը լինէր, եթէ այդ ձեռնարկները և
պրօգրամներ, մի քանի յարմար փոփոխութիւններ
ենթարկված, թարգմանվէին հայերէն, իբրեւ ն մ ու չ
և տարածվէին մեր ժողովրդի և գաւառական ե-
րիտասարդութեան մէջ: Թարգմանել յանկարծիւ-
րէ թող դիմում «Մշակի» խմբագրութեան և կա-
րող են անում թէ այդ տեղեկութիւնները և թէ ու-
րիշ հարկաւոր տեղեկութիւններ:

թիւններ, եթէ երբեք ունենը, վստահ զի օտար
աղբը կարող են նկատողութեան առնուլ այդ
պակասութիւններն և իրենց համարումը պակ-
սեցնել մեր վրայէն, ինչոր փնտաւար է մեզ:
Նախ ըսենք որ այս երեք առարկութիւնները
գիրք կը ջրեն: Եթէ ամէն աղբը ունեն այն
թերութիւնները զոր մեք ունենը, կը նշանակէ
թէ բաղդակից ենք, ուստի անոնք այլ ևս զմեզ
չեն արհամարհել: Բայց եթէ այդ օտար աղբերն
իրենց աչքի գերանը չը տեսնելով զմեզ կը մեղա-
դրեն, ոչ ապաքէն մեք ալ կարող ենք զանոնք
չը յարգել և չը սիրել: Եւ եթէ զանոնք չը յար-
գելով և չը սիրելով գործը կը լնինայ, ուրեմն
ինչ հարկ երկու ունենալու թէ օտարաղբներ
տեղեկանալով մեր պակասութիւնաց զմեզ կարհա-
մարհեն: ոչ ապաքէն մեք ալ աղատ ենք զանոնք
արհամարհել:

Եթէ այսպէս իրարու միացնենք այդ երեք ա-
ռարկութիւնները, նորա գիրք կը ջնջեն, և մեք
անոր կրնանք եղբայրացնել թէ աղատօրէն կրնանք
խօսել մեր թերութեանց վրայ առանց երկնչելու
օտարներէն:

Այսպէս ընդհանուր եղբայրացութիւն մը հանել
վերջ, առանձին առանձին, ներքապալէ քննենք
այդ առարկութիւնները:

Ա. Ամեն աղբ ունի իւր թերութիւնները, իւր
մոլորութիւնները: Այս առարկութեան ոչինչ ու-
նենք պատասխանելու, զի այն ճշմարտութիւննե-
րէն է որոյ մասին խօսելու աւելորդ է: Սակայն
ամէն ժողովրդի մէջ հրապարակաօր, քարոզիչ,
մատենագիր պարտաւորութիւն կը ստանանք բա-
րոյականացնել իրենց ժողովրդին: Ո՛չ մէկ ֆրանսա-
ցի կարող է տրամաբանել թէ այս ինչ մոլորութի-
ւնը զոր ունեն ֆրանսացիք, ունին նաև իտալացիք,
հետեալք աւելորդ է հետամուտ լինել որ ֆրան-
սացիք փրկուին այդ մոլորութիւնէ: Առած մը կայ
թէ ամէն ոչնայ իւր ուղբն կը կախեն, այսպէս
ալ ամէն ժողովրդի համար: Ոչ ֆրանսացիներն
կամ անգղիացիները պարտականութիւն մը ունին
մտածել մեր հողայ փրկութեան և ոչ ալ մեք
հոգս ընել անոնց բարոյականութիւնը կամ անքա-

նեքի տնտեսական կեանքի ուսումնասիրութեան
համար: հետազոտութիւնները: Պէտք է ասած,
որ այդ տեղեկութիւնները շատ անպակ չիւթ
էին ներկայացնում միայն, և կարող են միայն
ապագայում պէտք զալ այդ հարցի ուսումնասի-
րութեան համար: Այդ պատճառով թէ ժողովուր-
դը անկարող էր այդ տեղեկութիւններից մի եղ-
բայրացութիւն դուրս բերել, և թէ կարևորութիւն
ունի այստեղ մի առ մի յիշելու և նշանակելու
այդ թերութեան տեղեկութիւնները:

Տեսլան արդիւնաբերութեան կանոնաւոր ու-
սումնասիրութիւնը մեր մէջ դեռ նոր է սկսվում
և այդ սկզբնաւորութեան հետ միասին պէտք է
մասնաւոր անել այն միջոցների վրա, որոնք
պէտք է ձեռք առնվին նրա զարգացման համար:
Այդ միջոցներից գլխաւորները հետեալներն են:
Հիմնել անալիզի այս կամ այն արդիւնաբերութիւ-
նը ուսուցանող դպրոցներ, պատրաստել մասնա-
գէտ-ուսուցիչներ և դրկել երկրի այդ կողմից
նշանաւոր տեղերը: հիմնել անալիզի արդիւնաբերու-
թեան դրաւարաններ, մուգէտներ, ցուցահան-
դէսներ, պահեստներ, բանալ գիւղական կրեդի-
տային հիմնարկութիւններ, տարածել ժողովրդի
մէջ գեղեցիկ և յարմար նկարներ և օրինակներ:
Տեսլան արդիւնաբերութեան այս կամ այն աւելի
նշանաւոր ճիւղը աւանդել տարրական ժողովուրդ-
կան դպրոցներում, ինչպէս որ այդ անում են ևս
բոլորական մի քանի երկրներում: Վերջապէս
հարկաւոր է ամենազգեսաւոր ուշադրութիւնը
դարձնել անալիզի արդիւնաբերութեան ուսումնասի-
րութեան վրա, և այդ բանի մէջ առաջին պար-
տաւորութիւններից մէկը ընկնում է Գիւղատնտե-
սական, Տեխնիկական և Աշխարհագրական ընկե-
րութիւնների վրա:

Ժողովը պիտի քննարկէ անալիզի հարցը, և
միահանգ այն միջոց յայտնեց, որ պէտք է անմի-
ջապէս ձեռք առնել հետազոտութեան գործը, մի-
անգամայն համոզված լինելով, որ արդիւնաբերու-
թեան այդ ճիւղը մեծ նշանակութիւն ունի և ա-
ւելի մեծ նշանակութիւն կարող է ունենալ մեր
երկրի տնտեսական զարգացման համար: Ժողովը
ընտրեց մի յանձնաժողով, որի պարտաւորութիւնն
է պատրաստել պատասխան ընկերութեան ստա-
ցած գործերին, և առհասարակ մի որոշ կարծիք
յայտնել մեր երկրի անալիզի արդիւնաբերութեան
ուսումնասիրութեան և նրա զարգացման համար

բարոյականութիւնը: Ամէն աղբի մասով իւր աղբը
կը մտածէ:

Եթէ աղբային բարոյական թերութեանց համար
պէտք է լուր, այն դեղադան պատճառին համար
որ ուրիշ աղբը ալ ունին այդ թերութիւններն,
կան ուրիշ ախտեր որը մասնատրապէս մեզ օ-
տարներէ կեանք, օտարներու մարքան կը կրեն,
հետեալքար պէտք է որ բնաւ աղբում չը հանենք:
Որինակ մը. սի ֆիլիպի, որ կը կոչուի «պղ-
ղական ախտ», երբ ճարակի ժողովուրդի մը մէջ
բարոյական և նիւթապէս մահաբեր է այդ ժողո-
վուրդին, և միանգամայն անպատասխան կը բերէ:
Թրքախտ ունեցող մը չափաւոր ոչ մէկէն, իսկ
սի ֆիլիպի ունեցողը կամայէ նայն իսկ իւր ըն-
տանեաց մէջ: Այդ սի ֆիլիպի զը տարածուած է
և հետզհետեւ կը տարածուի թրքա-չայատանի և
Ալիւկայ քաղաքներն ու գիւղերն: Այժմ կը հարց-
նեմ՝ այսպիսի պարագայի մը մէջ ինչ է մասնովն
պարտականութիւնը: Պէտք է որ մասնովն հետեալ
տրամաբանութիւնն ընէ.

Նկատելով որ այդ ախտը կը կրէ օտար անուն
մը, հետեալքար անպատասխանութիւնը օտարին է.

Նկատելով որ ամէն աղբերու մէջ ալ ախտն
ունեցողներն բաղմամբիւ են.

Նկատելով որ՝ գաւառացիներու՝ համար այդ
ախտը հետեալքար մէջ իրենց պանդխտութեան
և պանդխտութիւնն ալ աղբային պատմական ճա-
կատագրի հետեւութիւնն է, ուստի գաւառացիները
մեղաւոր չեն եթէ կենթարկին այդ ախտին և կը
փոխադրեն իրենց երկիրը.

Հետեալքար կը վճենք որ Հայոց մասնովն մի-
ղաւոր է:

Եթէ՛ յուզէ սի ֆիլիպի խնդիրը.

Եթէ՛ կոտորէ այդ ախտէն բռնաւորները.

Եթէ՛ խորհի ալ ախտի տարածման առջին առ-
նելու միջոցներու վրայ:

Եւ սակայն ո՞վ կարող է այսպէս խորհել: Մի
քանի տարի առաջ «Մամուլ» օրաթերթը աղմուկ-
ներ յարուց այս դժբաղդ հարցին առթիւ: Բժշկ-
ները գրել ձեռք առին, ուղեցին յուզել ազգն և
ցոյց տալ թէ՛ ամբողջ գաւառները պիտի կորսուին
եթէ չը խորհուի չարեաց դարման:—Ո՛վ այն ժա-

անհրաժեշտ միջոցների մասին:
Մեր ժողովրդեան տնտեսական կեանքի ներկայ
տատանալը և անցողական միջոցին՝ ամենայար-
մար ժամանակն է շօշափել նրա արդիւնաբերա-
կան կեանքի բոլոր ճիւղերը, և որոշել այն գլխա-
ւոր ճիւղերը, որոնց զարգացումը աւելի յարմար
և աւելի օգտակար կարող է լինել: Այդ ուսում-
նասիրութեան գործում մասնուն էլ ունի իր պաշ-
տօնը: «Մշակը» սիրով կը դառնայ այդ հարցին,
որքան միջոցները և հանգամանքները կը ներեն:
Մենք կաշխատենք «Մշակի» մէջ հաղորդել մի
քանի գլխաւոր կէտեր այն պրօպրամայից, որով
կարելի է դիտել և ուսումնասիրել մեր ժողովրդի
անալիզի արդիւնաբերութեան գործը, և յոյս ու-
նենք, որ մեր գործին ընդունակ դաւառական ոյ-
ժերը և մեր թղթակիցները հարկաւոր ուշադրու-
թեամբ կը վերաբերվեն դէպի այդ կարեւոր խն-
դիրը:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հաստատ աղբիւրից լուր ենք, որ տիկին Վ.
Եսայեանցի նախաձեռնութեամբ, նոյեմբերի 23-ին,
Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճում կը կայանայ պա-
րահանդէս յօգուտ Պետերբուրգի կովկասցի չքաւոր
ուսանող երիտասարդութեան: Մենք հաւատացած
ենք, որ Թիֆլիսի հասարակութիւնը, ինչպէս միշտ,
այս անգամ էլ չի խնայի իր նիւթական և բարո-
յական օժանդակութիւնը մի այդպիսի վեհ նպա-
կի համար, և կը պատուի իր ներկայութեամբ
կայանալի պարահանդէսը: Պարահանդէսի մանրա-
մասնութիւնները ստանձին կը յայտարարվեն:

Կ. Պոլսի մեր աշխատակից պ. Հայկաիկ նամա-
կը երկար լինելով այս անգամ տպում ենք միայն
կէսը «Մշակի» ներկայ համարի բանասիրականի
բաժնում, չարժանաւորութիւնը միւս համարին թող-
նելով:

ԲՈՒՄԻՆԱՅԻ Փետեւսի քաղաքից, հաճի Նրամ
Տէր-Երամեան խնդրում է մեզ տղել հետեալը.
«Քեռորդիս, մահեսի Գրիգոր խ. Արսէնեան, Ռո-
դոսթիցի (Տաճկաստան), 1882 թւին գնացել է
Թիֆլիս: Միայն չենք իմանում թէ այժմ ուր է:
Արդ այս ծանուցումը կարողութիւնը խնդրում եմ,
որ եթէ ճանաչում են Մահեսի Գրիգորին, կամ
մանակն ըսաւ թէ եւրօպայից ալ ունեն այդ ախ-
տըն, հետեալքար մենք չը յուզուինք: Եւ այսօր իսկ
աղմուկներ կը լսուին: Գեռ այս շաբաթ Երդու-
մէն լուրեր հասան թէ՛ սի ֆիլիպի սարսափելի
կերպով կը ճարակի, օգնութեան պէտք կայ. Հայ
գեղապետը մը անմիջապէս կառավարութեան կող-
մանէ խրկուեցաւ ի Կարին:

Արդ քանի որ կան տխուր ոչը նուազ անպա-
տասխան լինալով մը համար քան ուրիշ բարո-
յական ախտեր, և քանի որ այդ ախտերու վրայ
խօսելը ներքին է, հետեալքար վերջնականաւ մասին
ալ խօսելու է, առանց մտածելու թէ՛ ուրիշ աղ-
բի ունեն թէ՛ ոչ այդ ախտերն ու թերութիւն-
ներն:

Անցնենք երկրորդ առարկութեան թէ՛ օտար
աղբերը եթէ չը սիրեն զմեզ աղատ են, մենք ալ
գիրենք չենք սիրել:—Անշուշտ չենք կարող հաւա-
տալ որ այսպիսի առարկութիւն մը կարելի լինի
երևակայել. և արդարեւ կարծես թէ Պոլսեցոյ մը
խելագատակին մէջ կրնայ ծնունդ առնուլ այս-
պիսի մտածութիւն մը:—Վստի զի ուրիշ տեղ չը
տեսնուեցաւ:—Եւ որ աւելին է հրատարակուեցաւ
Մենք կը ըսենք թէ՛ հայ վաճառականը, հայ սե-
ղանաւորը կարօտ լինի եւրօպայի վաճառականին
օգնութեան և անկէ վարել սպասելու յոյս ունե-
նայ: Բայց ոչ որ կարող է ըմբռնել թէ անգղիացի
կամ ֆրանսացի վաճառականները, սեղանաւոր-
ները, դրածարանատէրները կարօտ լինին հայուն
վարկին և դրամին, հետեալքար մեր համարումն
ստանալու համար հող ընեն:

Ոչ որ կրնայ ուրանալ թէ մենք՝ Թուրքիոյ հայ-
քը կարօտ ենք քրիստոնեայ Եւրօպայի աջակցու-
թեանն, բայց թէ քրիստոնեայ Եւրօպան ալ մեզ
կարօտ է քաղաքական աշխարհին մէջ, այդ մի-
ջիչ անհասկանալի է:

Այս կէտին վրայ այսքան ծանրանալն իսկ
աւելորդ էր, անցնենք երրորդ առարկութեան որ
ամենէն ծանրը կերել, արտաբուստ:

(Կը շարունակվի)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կ. Պօլի հայոց լրագրողներու կարգում ենք հետեւեալ հետաքրքիր լուրը: «Օսմանեան կրթական նախարարութիւնը ծանուցած է ամեն կողմ թէ օսմանեան երկրաց մէջ եղող քահանայացիք ձեռամբ առանց հրամանի հաստատեալ վարժարանք պէտք է փակվին, և թէ այսուհետեւ բնաւ պէտք չէ արտօնել զանոց վարժարան քանակութիւն համար և թէ վերջապէս խիստ հակառակ լինելու է միշտ, որպէս զի մինչև ցարդ հրամանաւ բացվածներն ըստ ամենայնի համակրելի տէրութեան կրթական ընդհանուր օրինաց»:

—Բնագիտիչ հայորդու են, որ Բրիտանիոյ հոլմերքերի 28-ին, մի քանի հարիւր կանայք հաւաքված ներկայացրին մի խնդրագիր, որով խնդրու էին դատաւարութեամբ բանտերէն անգամաւ թողնուի:

—Անգլիայի եպիսկոպոսներէն մէկը, այն է Կարէլքի եպիսկոպոսը սկսեց ջերմ կերպով պաշտպանել մեռածների դիակները այնքաւ զարգացած: Ոչ մի նախապաշարմունք, ոչ մի հաւատաւիր, ոչ մի կրօնական գաղափար չէ կարող հերքել դիակները այնքաւ միտքը, ասաց Կարէլքի եպիսկոպոսը այդ առիթով խօսեցած իր ճառի մէջ: Մենք պէտք է աչքի առաջ ունենանք ամենից առաջ կենդանի մարդոց շահերը...»:

—Ֆրանսիայի հարաւարեկեան կողմում հեղինակները մեծ վնասներ են հասցրել:

—Իշխան վազմաւորի հրաժարականից յետոյ, ընդունելու բողոքական դասը, — Բողոքական իշխանի հարցը մնում է դեռ անորոշ: Պետերբուրգի ուսուցիչները հայորդու են, որ ուրիշ թիկնաժողովներ թուում, աչքի առաջ ունեն և իշխան Նիկոլայ Գալիցկի Գաղանիս-Միլիտարիստ Բողոքական դասի համար:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՄՆԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՕԳԵՍՏ, 8 նոյեմբերի: «Олег» նաւով Օդեսա հասան, «Память Меркурия» նաւից տեղափոխված այն երեք բողոքական սպաները և երկու ատոմանաւորները, որոնք փախել են մահվան պատժի չնկատելով համար: Մի և նոյն նաւով հասան այստեղ «Память Меркурия» նաւից տեղափոխված նաւաստիների զինուորը՝ կարին, մի քանի աղքատներ թողնելով:

ՍՍՐԱՏՈՎ, 8 նոյեմբերի: Երդուհանները անպաշտան միջոցաւ ծանալեցին՝ կաղծով բանկի դիրեկտոր Լիւկովին, նրա ընկեր Ալեկսեյովին, և հաշուապահ Տարաբայինովին կեղծ թղթեր չինելու և փող վանելու և կապիտան Կաշիրսկուն և Պրիգորովինին՝ մուրհակներ արտադրել տալու մէջ, և քաղաքացիական կոփէնիկովին՝ անգործունէութեան և անկողնութեան մէջ:

ՍՈՅՍԻՍ, 8 նոյեմբերի: Բողոքական կառավարութիւնը խնդրեց զինուոր կառավարելու սպանել իր վերջին յայտարարի պատասխանին մինչև մի-նխադրերի վերադարձը: Սրան պատասխան չը տալով զինուոր կառավարող ինստիտուտը կառավարեց հետեւեալ յայտարարութիւնը: «Թագաւոր կայսրը բարեհաճեց ուղարկել ինձ Բողոքական, յանձնարարելով յայտնել բողոք աղբիւր Նորին Մեծօրինակ բարեհաճութեան անկեղծ դժգոհութեան ընդմիջումը: Եւ հաղորդեցի բողոքական կառավարչներին այդ դժգոհութեան արտայայտութիւնը, և տուեցի նրանց կարիքը խորհուրդներ, որոնք, կայսրական կառավարութեան կարծիքով պէտք է օգնէին երկրին դուրս գալու ծանր դրութիւնից, սակայն այդ խորհուրդները և ոչ մէկին բողոքական կառավարութիւնը չը հետեւեց, որ համաձայն լինէր Ռուսաստանի օրինական սպասելիքներին: Բացի դրանից, կայսրական կառավարութեան զիջումատրական գործակալները վերկայ եղան ուսուս-հպատակներին և Ռուսաստանի հովանաւորութեան վրա իրաւունք ունեցողներին ցոյց տուած յանդուգն վարմունքին, և Բողոքական կառավարչները չարժանաւորում են անուշադրութեան տալ այդ վարմունքները: Վերջապէս հրաւիրեցաւ աղբային մեծ ժողովը իշխան ընտրելու համար, և այդ եղաւ ոչ միայն առանց Ռուսաստանի ներկայացուցչի հետ նախօրէն համաձայնութիւն ունենալու, այլ և հակառակ այն պաշտօնական յայտարարութեան, որով յայտնվում էր այդ իրողութեան և անժամանակ լինելը: Այդ փաստերը ակնհայտ են կայսրացանութեան կառավարութեան հաստատ վճիռը՝ դրժելու կայսրական կառավարութեան հայեցակէտերի հակառակ ուղղութեամբ: Այդ պատճառով սրանից յետոյ Բողոքականութեամբ մնալու եւ համարում եմ անօգուտ: Դրանից յետոյ յայտնելով, որ Բողոքականի այժմեան կառավարչները միանգամայն կորցրել են Ռուսաստանի հաւատը, և որ կայսրական կառավարութիւնը անկարելի է համարում չարունակել բողոքական կառավարութեան հետ յարաբերութիւն ունենալը, քանի որ նա բարկացած է այժմեան անգլաներից, զինուոր կառավարող ա-

սում է որ ինքը դուրս կը գնայ շարաթ առաւում:

ՅՈՒՐԻՍԿԱՆ, 8 նոյեմբերի: Ռուսաց բոլոր հիւպատոսները դուրս են գնում Բողոքականից և Ռուսիայից: Ռուսաց պատերազմական նաւերը դրված են հիւպատոսների կարգադրութեան ներքոյ: Նաւերի վրա կընդունվեն և այն բոլոր ուսուս-հպատակները, որոնք ցանկանում են հայրենիք վերադառնալ:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 8 նոյեմբերի: Գնեւրալ Կառվարի Բողոքականից յետնանկը պաշտօնապէս հաստատված է: Այդ հարցին վերաբերեալ կառավարչական հարցորդագրութեան մէջ յիշատակվում է Նաչկիւիչին գնեւրալ Կառվարի կողմից արված յայտարարութիւնը, որով յայտնվում է, որ ինքը ուսուս-հպատակները հիւպատոսների հետ ստիպված կը լինի դուրս գնալ Բողոքականից, եթէ ուսուս-հպատակների դէմ ճնշում կը լինի: Բայց և այնպէս, հոկտեմբերի 24-ին, Ֆիլիպովիչը հիւպատոսարանի մէջ ծառայող պաշտօնակալի վրա, որը գնում էր հեռագրական կայարանը, յարձակեցաւ զինուորների և ժողովրդի փայտերով զինուորված մի խումբ: Ծառայող պաշտօնական այնքան ծեծվել էր, որ բերվեցաւ հիւպատոսարան ուղարկել դրութեան մէջ: Տեղեկանալով, որ այդ յարձակումը տեղի է ունեցել զինուորական իշխանութիւնների կարգադրութեամբ, զինուոր Կառվարի պահանջեց Նաչկիւիչից փախել տեղական զօրավոր զգլխաւորին և բերդապետին, և ըստ արժանիքի պատժել այն մարդկանց, որոնք մասնակցել են յարձակմանը և յարգանքաց սովորական ցոյցերը անել ուսուս-հպատակին: Դրա հետ միասին գնեւրալ Կառվարի նախագահացրեց, որ եթէ մինչև նոյեմբերի 5-ը երեկոյան վերջիչեալ բաւարարութիւնը չը տառնայ, նա կը հեռանայ Բողոքականից: Եւ որովհետեւ մինչև որոշակաւ ժամանակը չը ստացվեցաւ ոչ միայն պահանջած բաւարարութիւնը, այլ նոյն իսկ մի պատասխան, ուստի գնեւրալ Կառվարի պէտք է դուրս գնար Սօֆիայից և երէկ առաւօտ ուսուս-հպատակներին նոյնպէս հրամայեց ինքն ինքից Բողոքականից:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 9 նոյեմբերի: Միջոցաւ իշխանը, որին Բողոքական դասի թիկնաժողով են համարում, երէկ Կովկասից Պետերբուրգ հասաւ: Ֆրանսիական նոր դեսպան Լաբուշ, որը Պետերբուրգ հասաւ ուրբաթ օրը, երէկ այցելութեան գնաց արտաքին գործերի մինիստրին:

ՍՍՐԱՏՈՎ, 9 նոյեմբերի: Երէկ յայտնվեցաւ Կաղծով բանկի գործի վճիռը. դիրեկտոր Լիւկովին, նրա ընկեր Ալեկսեյով և հաշուապահ Տարաբայինով դատաւարութեան աքսորման ոչ այնքան հեռու տեղեր. նոր վարչութեան անդամներ Պրիգորովին և Կաշիրսկի: Տօրակին նախագիւր, կաժմելիով լինելի նախագիւր: Բողոքական պահանջը 1,365,000 ռուբլի է որոշված: Այդ գումարը կը վճարվի դատաւարութեան կապից:

ՎԱՐՆԱ, 9 նոյեմբերի: Ռուսաց դրօշակը իջեցվեցաւ և հիւպատոսը երէկ ուղևորվեցաւ Օդեսա, «Память Меркурия» նաւով: Բողոքական ամբարը ուղեկցեց հիւպատոսին մինչև նաւահանգիստը:

ՓԱՐՆԱ, 9 նոյեմբերի: Ռուսաց դեսպան Մօրեն-գէյմ վերադարձաւ և տոմսձեռք դեսպանութեան գործերի ղեկավարութիւնը:

ԼՕՆՈՎ, 9 նոյեմբերի: Հերքվում է այն լուրը, որով յայտնվում էր թէ աւաղանական սահմանի մասին բանակցութիւնները կը սկսվեն ղեկաւորների երկրորդ կէսից:

ՕԴԵՍԱ, 9 նոյեմբերի: Այստեղ հասաւ մայոր Գրուբի:

ՕՐԵՆ, 9 նոյեմբերի: Նոյեմբերի 8-ից սկսվեցաւ Միշին բանկի մէջ եղած զեղծումների գործի քնն-նութիւնը: Վկաները յիշանցի աւելի են:

ՅՈՒՐԻՍԿԱՆ, 9 նոյեմբերի: Գնեւրալ Կառվարի և ուսուս-հպատակները այսօր դուրս գնացին Բողոքականից: Այդ իրողութիւնը աստիճան խուլովութիւն պատճառեց: Շատ պրեֆեկտներ պահանջում են կառավարութիւնից նորա քաղաքականութեան չնորսով տեղեկած այժմեան վառագուր դրութեան լայնարարութիւնը: Թիւրքաց գործակալ Գաղբան էֆէնդին նոյնպէս յետ է կանչված:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Նոյեմբերի 9-ին

Ռուսաց 1 ռուբլ. Լոնդոնի վրա արժէ	22 ²⁷ / ₃₂	ալէս.
— — — — —	240 ⁷ / ₈	սան.
Ոսկի — — — — —	8 ռ.	65 կ.
Մաքսային կուպոններ — — — — —	167	1/4
Արծաթ — — — — —	1	35
Բորսային դիսկոնտներ — — — — —	5	6%
Պետակ. բանկ. 5% տոմս 1-ին շրջանի	100	62
— — — — —	2-րդ	99
— — — — —	3-րդ	99
— — — — —	4-րդ	99
— — — — —	5-րդ	99
Արեւելեան 5% փոխառութ. 1-ին շրջ.	99	—
— — — — —	2-րդ	99
— — — — —	3-րդ	99
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	239	75
— — — — —	221	75
5 ¹ / ₂ % ընդհան. — — — — —	104	50
Ոսկեպ. ընդհան. — — — — —	186	75
Նոր կոմսոլիցած փոխառութիւն. 157	75	—
5% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդ. ընկ. — — — — —	161	50
5 ¹ / ₂ % գրաւական թղթեր խնդրածի — — — — —	95	—
6% գրաւակ. թղթ. խաբով. կալ. բան. — — — — —	101	25
— — — — —	100	25

— — — — —	100	62
— — — — —	100	25
— — — — —	102	—
— — — — —	100	—
— — — — —	100	50
— — — — —	100	25
— — — — —	27 և 43	97
— — — — —	18 և 43	97
Վ. օլտիկ-Կամակի բանկի ակցիաները	570	—
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. ընկ. — — — — —	263	—
Իրիւնակ-Վ. օլտիկ ընկ. — — — — —	96	75
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օրի-գացիաներ. — — — — —	93	37

Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օրի-գացիաներ. 93 > 37 >

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

«ВЪНШКІЙ МАГАЗИНЪ»
(ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ)
Գլխավորակի պրոսպեկտի վրա (Միլիանի տանը) որը այժմ դարձաւ սեփականութիւն
Վ. ԽՈՒԴԱՎԵՐԳԵԱՆԻ
յայտնում է որ ստացվել է մեծ ընտրութեամբ
ՏՂԱՄԱՐԳԻԿԱՆՑ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ
ՊԱՏԻՍՏ ԶԳՆՏՆԵՐ
Ներկայ ձևերային սեզոնի համար և կը վաճառվեն ԱՄԵՐԱՑՈՒՆՏՈՒ ԳՆԵՐՈՎ
1—5

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ
Հինգշաբթի, Նոյեմբերի 13-ին, հայ դրամատիկական Արմենի խումբը, մասնակցու-թեամբ ՏԻԿԻՆ ԳՈՒՄԱՐԻԿԻ և Պ. ԿԻՐԻՆԵԱՆԻ կը ներկայացնէ Ի. «ԱՐԵԱՆ ԲԻԾ», զրամա 3 գործողութեամբ, II «ԲՈՒՆԻ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ», կոմեդիա 1 գոր-ծողութեամբ, փոխ. Մօլիերից:
Սկիզբն է 8 ժամին:

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ
ընդհանուր գիտութեան, որ Նոյեմբերի 16-ին ներկայ 1886 թվին, Գումայի դահլի-ձում, առաւօտեան 9 ժամին, կը կատարվեն երկրորդ կարգի ՁԱՅՆԱՌՈՐՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒ-ԹԻՆՆԵՐԸ, առաջիկայ 1887—1890 քառամեակի համար:
2—3

ՄԻ ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑԻԶ
Որ աւարտել է Ներսիսեան դպրոցը, և ՔՍԱՆ ՏԱՐԻ ուսուցչութիւն է արել, ՅԱՆ-ԿԱՆՈՒՄ և ՊԱՇՏՈՆ ՈՒՆԵՆԱԼ ՀԱՅՈՑ ԳՊՐՈՑՆԵՐՈՒՄ: Կը դասախօսի հայոց լեզուից և հայոց լեզուով բոլոր առարկաները: Հասցէն կարելի է իմանալ «Մշակի» խմբագրատանը:
2—3

ՀՅՈՎԼԱԴ
Ս. ՍՈՒՌԻ և ԸՆԿ.
(II. 4857.) 38—50 (Ե)
Ներսիսեան դպրանոցում աւարտած ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԳ ցանկանում է ՀԱՅՈՑ ԼԵՂՈՒ ՄԱՍՆԱՌՈՐ ԴԱՍԵՐ ՈՒՆԵՆԱԼ: Պայմանների մասին զիմել «Մշակի» խմբագրատանը:
4—5

ՅՈՐԵՆԻ ԵՒ ԿԵՐՍԻՆԻ ՄԿԼԱԴ
Պատիւ ունենք յայտնելու, որ մենք բացած ենք Փօթի քաղաքում, Րիօն գետի վրա, ցորենի սկիւղը, կէրօնի բնիկը և փոխաւոր, և տակաւներ ու ժեստեան կանեւ պատրաստող գործարան Յորենի սկիւղը, որ նոր ու ամուր շինութիւն է երկաթեայ ծածկողով, բաղկացած է չորս բա-ժանութիւնից, և կարող է զետեղել իր մէջ հարիւր վազօն հացահատիկի Յիւնալ սկիւղը միացրած է մի կողմից Կովկասեան երկաթուղու, և միւս կողմից Սև ծովի նոր բուխտայի հետ, և ունի այն-պիսի յարմարութիւններ, որոնք միշտ են տալիս ամենայն տեսակ ապրանքներ ստանալ և յանձնել նաւերին, ըստ որում ծախսն էլ ապրանքը վերափոխելու վրա է ժամն է նստում:
Մեր սկիւղը կընդունէ իր մէջ ժամանակաւոր պահելու համար ցորեն և այլ հացահատիկներ ամեն ցանկացողից, վերցնելով մինչև 15 օրվայ համար՝ փութին մէկ կօպէկ, կամ վազօնին 6 ռուբլ: Մեր սկիւղը յանձն է առնում ստանալ ցանկացողից ցորեն և այլ հացահատիկներ ու վաճա-րել նրա համար, վերցնելով սկիւղի օգտին փութին մէկ կօպէկ, կամ վազօնին 6 ռուբլի, ըստ ո-րում ապրանքը սկիւղում մինչև 10 օր պահելու համար ոչինչ վճար չէ պահանջվում:
Ցանկացողները վաճառել մեզ իրանց ցորենը կամ ուրիշ հացահատիկներ, սկիւղի ուղաւ ըկն մեզ իրանց ապրանքի նմուշը (օրրազիկ), որից յետոյ ապրանքը կը գնահատուի երկու կողմի հա մաճարութեամբ:
Մեր նախագործարանը ոչինչ արգելք չի լինի ցորենի սկիւղին որովհետեւ զետեղված է առան-ձին շինութեան մէջ և գտնվում է բաւական հեռու ցորենի սկիւղից:
Մեր կէրօնին և տակաւներ ու ժեստեան կանեւ պատրաստող գործարանը նոյնպէս ունի ամե-նայն տեսակ յարմարութիւններ: Նա պատրաստում է ժամն գնով տակաւներ ու ժեստեան կանեւ, և ընդունում է նորոգելու համար ինչ տակաւներ ու ժեստեան կանեւ:
Մենք յանձն ենք առնում կէրօնի ընդունել ու ածել շատ չափաւոր գնով:
Մեր տակաւնագործարանը կարող է պատրաստել մեծ քանակութեամբ տակաւներ, իսկ ժեստեան-կանեւ շինող մեքենաները առ այժմ կը պատրաստեն օրեկան 1,200 ժեստեան կանեւ, իսկ փոքր ժա մանակից յետ աւելի մեծ քանակութեամբ:
Յոյս ունենք, որ մենք յանձնարարութիւններ կտանանք մեր երկրի վաճառականներին, մենք աչ-խատելու ենք յարաբերութիւն սկսել արտասահմանեան վաճառատների հետ և բաւականացնել մեր երկրացի վաճառականներին:
Միջ առանձին պայմաններ առաջարկել կամեցողներին խնդրում ենք նամակով դիմել մեզ հետեւեալ հասցեով.

Поти, Очагаву и Тараеву 10—10

ԽԱՐԿՈՎ ԲԻԲԵՆԱՅԱ ՓՈՂՈՑՈՒՄ ԲՈՒՅՖԻ ՕՏԵԼՈՒՄ
ՆՕՄԷՐՆԵՐ ԵՒ ԲԵՍՏՈՐԱՆԸ
ՆՈՐԻՑ ԵՔԵՂ ԿԵՐՊՈՎ ՋԱՐԳԱՐՎԱՅ ԵՆ:
Նօմէրները 75 կօպ.—5 ռուբլի: Ամենայն յարմարութիւն: Խոհանոցը Մոսկովայի էրմիտաժ Բետտորանի հմուտ խոհարարի ձեռքումն է: Բետտորանում կայ Օրբէստրիօն-Մոստոր:
Տանն օրից աւելի մնացողներին անում են զիջում (բացի տոնավաճառների միջո-ցին): Նօմէրների գները շատ մատչելի են:
Kharkow. Hôtel Rouff.
4—10